

ALAM-PEDJA LOODUSKAITSEALA KOOSTÖÖKOGU (KOKO) KOOSOLEKU PROTOKOLL

Tartus, Keskkonnaameti kontori suures saalis

1. detsembril 2017. a

Algus kell 15:00, lõpp kell 18:50

Juhatas ja protokollis: Kaili Viilma
Osalejaid 19 inimest, nimekiri lisas 1

PÄEVAKORD

1. Alam-Pedja soode taastamisest (Jüri-Ott Salm, ELF)
2. RMK tegemistest looduskaitsealade investeringute vallas (Leevi Krumm, RMK)
3. RMK tegemistest ja plaanidest külastuskorralduse vallas (Malle Oras, RMK, kirjalik ülevaade)
4. Keskkonnahariduse tegemisest, koduleht (Piret Valge, KeA)
5. Alam-Pedja kaitsealade taimede inventuuri tulemusest (Meeli Mesipuu, PKÜ)
6. Alam-Pedja seente inventuuri tulemusest (Indrek Sell, MTÜ Puuseen),
7. Luhtade hooldamisega seotud probleemidest (Viljar Ilves, kohalik).
8. Laeva-Palupõhja tee kvaliteediga seotud protsessist (Kaili Viilma; lisad 2 ja 3)
9. Jooksvad küsimused

1. Alam-Pedja soode taastamisest (Jüri-Ott Salm)

Ettekanne on 2017. a. aasta lõpuni lingil <https://d.soo.elfond.ee/index.php/s/ZTV2AfJSfK16G5l>. (link aegub 31.12.2017). Aastaks 2020 taastatakse Eestis ilmselt üle 20 tuh. ha märgalasid, s.h. ELFi projekt Soosaare raba taastamiseks. Suurte sookomplekside taastamisel on probleemiks, et kaitsealade piiriks on soode piirdekraavid ning väljapoole jäävaid madalsookooslusi enam taastada ei saa.

130 ha kuivendusega drastiliselt muudetud sookooslust hinnati inventuuridega eelnevalt ära. Soovitav on saavutada ca 30 cm allapoole maapinda jääv veetase, et soo toimima hakkaks. Raied teeb RMK. Soo seisundi hindamisel kasutati muuhulgas ka lidarandmeid. TÜ LKB töögrupi poolt inventeeriti linnud, kiilid, liblikad, kahepaiksed ja MTÜ Arheovisiooni poolt arheoloogilised väärtused ning suheldi maaomanikega ümbruskonnas. TÜ LKB ülesanne oli välja pakkuda taastamisaladel meetodika mõjude uurimiseks elustikule. Toimivad kraavid ei sobi kahepaiksetele ja kiilidele elupaigaks.

Lidarandmete ja kraavide andmete põhjal modelleeriti vee voolusuunad. Kavandati paisud iga 30 cm pinnalangu kohta (kokku üle 500 paisu) ning puistu eemaldamine (ca 40 ha) lageraba taastamiseks ja sujuva ülemineku kujundamiseks harvendusraie rabarinnakust soo poole. Tehti taastamiskava ja teostusprojekt, mis saadeti ka käesoleval koosolekul tutvumiseks ringi käima. Eramaad püütakse taastamisest mõjutamata jätta. 65 tuh. eur peaks kogu taastamistöö maht olema. Plaanis on paisud ehitada kopaga, tõstes kõrvalt pinnase kraavi ja puhastades enne paisu aluse juurikatest. Raied algasid 2016. a. sügisel ja loodetakse läbi viia 2018. a. kevadeks ning pärast seda teha kopatööde hange. Töid ei tehta lindude pesitsusperioodil (metsist pole). Hetkel ei ole taastamisala pilt eriti kaunis, vaid meenutab tavapärasest raieala, kuid Soome-Rootsi kogemus on näidanud, et 5 aasta möödudes on pilt juba üsna taastunud raba moodi.

Alale on planeeritud ka seire - kiilid, liblikad, kahepaiksed ja linnustik -, mõõdetakse veetasemeid ja vaadeldakse droonide ortofotode alusel kogu ala. Kirjutatakse algoritmi, mis tõlgendaks fotodelt taimestiku arengut – nt. turbasambla katvuse suurenemist.

Soosaarel on tehtud ka film „Ah soo!“, vaadake ka projekti kodulehte. Lastele tehakse programme.

Arheoloogid leidsid kaevandusalalt klaasikilde ja laukasse oli visatud maakive. Sirtsu soost leiti talitee kõrvalt münt ja nugasid, leiti ka uus rauasulatuspiirkond.

ELFi projekt lähtub eelarvestamisel RMK hindadest; Soomes on taastamise hinnad varem olnud odavamad kui Eestis, kuid nüüd vahed vähenevad. Rusikareeglina on taastamishind ca 1000 eur/ha.

Kui soojad talved jätkuvad ja raieid teha ei saa, siis plaanitakse projekti aega pikendada. Tamme saab teha ka suvel ja kuival ajal – kopp sõidab enda paigaldatud plaatide peal.

2. RMK tegemistest looduskaitseliste investeeringute vallas (Leevi Krumm)

Paljud sel aastal käinud tööd jätkuvad järgmisel aastal:

1. Kirna luhtade juurdepääsude rajamine;
2. Liiva tee truubid;
3. Laashoone luhtade;
4. Reku ehk Koosa tee pikendus Laeva jõeni;
5. Ristsaare mahasõidu;
6. Sangla soo taastamine – kaks paisu tuleb uuesti ehitada ja vajadusel suvel ka vigade parandus teha;
7. Soosaare raied – eelmisel aastal sai tehtud 5% vajalikust raiest tehtud; hangitakse uut raiujat täpsema lähteülesande alusel, kuna eelmine ei saanud hakkama;
8. Verevi luha taastamine jätkub;
9. Avatakse vaateid Kirna jõe ja luhtadele, mis märgiti ette komisjoniga; töö on juba eelarvestatud ja hakatakse varsti hankima;
10. Taastamise lähevad Nasja nuka ja Palupõhja ja Sillaotsa talu niidud;
11. Peagi peaks lõppema Luha tee ja truupide projekt, mis algab Verevi külast. Maaomanikud mõtleavad veel nõvade ja mahasõitude teemal.

3. RMK tegemistest ja plaanidest külastuskorralduse vallas (Malle Orase kirjalik ülevaade Leevi Krummi ettekandes)

Kirna õpperada

- Koostöös KeA ja RMK LKO-ga hinnatud vajalike hooldustööde (nii looduskaitseks kui hooldustööde) maht, tööd 2018;
- tehtud kokkulepitud raietööd Altmetsa vahitorni ümbruses ja rajal, töö võsasaega ootab järge (ei julge lubada, et kõik vajalik kindlasti sel aastal);
- loodetavast saab lõplikult valmis Pedja jõe lõkkekohta varjualune (vihmarohke hooaeg takistas paigaldust).

Kohalike sõnul mädaneb ilma katusega.

- varutud on raja ja lõkkekohtade suunatähised, kuid paigaldamise jätkaks luhateede valmimise järgsesse aega;

ETTEPANEK: KeA soovib siiski Kirna rajale viitasid paigaldama hakata, kuna inimesed liiguvad mööda rajatavat luhateed ega oska näiteks ka rippisillale keerata, vaid liiguvad Madisemäe suunas.

- uuritud rippsilla seisukorda ja tehtud kulude kalkulatsioon, heade jääolude korral talvel silla remont;
- uue teabe valmimisel (koostöös KeA-ga) otsustame infostendide uuendamise (2018) – nii suured tahvlid parklas kui rajal huvipunktide info. Vihmase raiehooaja tõttu pole leidnud piirkonnast RMK varudest tervet-jämedat haava-materjali, et vahetada välja huvipunktides teabe alused (kui tahta säilitada sama stiili?).

ETTEPANEK: Koostöökogu palub jätkata armsaks saanud haavapostide kasutamist Alam-Pedjal stiili hoidmiseks.

Selli-Sillaotsa õpperada

- rekonstrueerimistööd alanud, rada külastuseks suletud – teated nii kodulehel kui kohapeal looduses olemas, alustatakse torni katuse remondist, siis laudteed, hakkepuuid lõigud, tööde tähtaeg juuni algus 2018;
- raja teave vajaks kohendamist (koostöö KeA-ga, praegu vaid eesti keel), siis ka huvipunktide aluste uuendamine, kas säilitada sama stiil? Tagumises parklas raja skeem lõhutud (kile katki lõigatud, küll hetkel parandatud), kas vajadusel uuendame sama skeemi?

ETTEPANEK: Käimlaid ei tohiks remondi ajaks ära viia, vaid tuleks tagasi panna, sest inimesed ikka külastavad rada, kui nad on kohale sõitnud, ja leiavad koha oma murede lahendamiseks.

ETTEPANEK: Raja sulgemise silt on pisike ja peene kirjaga ja keegi ei pane seda tähele, isegi post jääb tähelepanuta. Silt tuleks asendada suurema sildiga.

- Naela-Rasti olukord on endine, kavas on asendada käimlad (Selli praegused sinna), lõkkepuudega varustamine õnnestunud kehvade talvede tõttu vaid Naelal (seal isegi puid alles!), Rastile ei ole kehvade talvede tõttu ligi pääsenud. Rajatiste uuendamine ootab ÜF rahade jääki, antud lisanimekirja.
- Loodusvaht suvel vahetub.

4. Keskkonnahariduse tegemisest, kaitsealade koduleht (Piret Valge)

Tavapäraselt viiakse läbi keskkonnahariduslikke programme tellijatele. Suurima tööna on sel aastal aga valminud portaal kaitsealad.ee, kus Alam-Pedja info on olemas ja seda haldab Piret Valge. Info olemas kolmes keeles – eesti, inglise ja vene. Otselink on Facebooki lehele, mida veel ei ole eriti sisustatud. Alam-Pedja lehel on kataloog 'Kohalikule', kus all on saadaval ka 'Koostöökogu'. Kõik ettepanekud kodulehe parandamiseks ja täiendamiseks Piretile on teretulnud. N: on juba teada, et inimestele ei meeldi kirjaviisi ega menüüde vahel liikumine.

Soovitame kiireks suhtluseks Alam-Pedja Facebooki lehte kas otsepostitustena või Pireti kaudu, eriti päevakajalise info edastamiseks (n: kust läbi saab ja kust ei saa, mis mured on). Piretil on plaanis üles panna ka Alam-Pedja meediakajastuste lingid, s.h. Arne Aderi ja Urmas Tartese lood AP 20 sünnipäeva puhul.

Kirna piirkonna külustus on sellel aastal luhatee ehituse tõttu tagasihoidlik olnud. Mõned aastad tagasi toimunud sildade ehitus kahandas külastajate hulka, kuid vahepeal jõudis piirkond juba elavneda. Külustuskeskusesse ei satuta, see jääb eemale ja ei ole tavakülastajatele lihtsalt kättesaadav. Lamm ei ole prioriteet ja 7 km on liiga pikk rada. Sellepärast unistab Piret parvest, mis võimaldaks väiksemat ringi teha ja varem jõge ületada.

KÜSIMUS: Kas ei ole võimalik kaitsealad.ee lehele kõiki piiranguid kajastavat kaarti üles panna? Hetkel on vööndite ja ajaliste liikumispiirangutega kaart olemas, kuid kindlasti mitte ammendav.

ETTEPANEK: Külastaja meelepea juures peaks olema link kaardile, kus on maksimaalselt kajastatud ka piirangud.

ETTEPANEK: Mobiilirakenduses infomaterjale hästi ei leia, panna need 'Külastajate' alla.

5. Alam-Pedja kaitsealuste taimede inventuuri tulemusest (Meeli Mesipuu)

2017. aasta suvise inventuuri peamine eesmärk oli selgitada välja, kas ja kus asuvad kaitse-eesmärgiks seatud liigid – kollane kivirik, kaunis kuldking ja soohiilakas. Lisaks tuli vaadata ka teisi kaitsealuseid liike. Üsna keeruline oli teha valikut, kuhu minna. Välitööd langesid suve II poolde, kuna kollane kivirik on leitav vaid augusti lõpus õitsemise ajal. Kõige tõenäolisem tundus olevat leida kaunist kuldkinga, kuna talle sobivad koosluste tüübid on teada, aga kahtlaseks tegi liigi leidmise taime lubjalembus. Kollane kivirik levib allikalistel siirdesoistel ojalammidel ja seda ei loodetud Alam-Pedjal eriti leida.

Soosaare lahustükk osutus väga liigirohkeks ja huvitavaks, kus kagu- ja edelaosa siirdesoo laigukestel leiti nii mõndagi põnevat. **Kollane kivirik** tuli välja just Soosaare lahutükilt, kaguosast, rabamassiivi seest allikalisest siirdesoo (1 m²), kus voolab välja oja – Peedu Saare leid. Ka **soohiilaka** osas oli samas kohas õnne - taim leiti siirdesoo laigust viljuvana. Soohiilaka esinemine viitab sellele, et mingil määral peab väljapressiv veis olema lubjarikas. KAUNIST KULDKINGA EI LEITUDKII!!! Tuleks kindlasti kontrollida Võiviku reservaadi kaunist salumetsast. **Üleskutse kõigile Alam-Pedja piirkonnas liikujatele: anda teada kauni kuldkinga hiljutistest või vanematest leidudest Keskkonnaameti Lõuna regioonile.**

Huvitavaid leide METSAST ja SOOST:

Rabaluga oli botaanikutele huvitav leid, mida on leitud vaid üks kord Pärnumaalt, Alam-Pedjal kaks elujõulist ja suure populatsiooniga leiukohta. Kasvab siirdesoo märgades lontsikutes. Leiti Soosaarelt ja Umbusi sookompleksi siirdesoo osast. **Turvastarn** on samuti Eesti kontekstis väga haruldane, kuna kasvab õõtsikulistel siirdesoodel. Sillaotsa õõtsikulises siirdesoo kaks väikest kogumikku (Peedu Saar leidis). Vajaks ülemääramist. Alam-Pedja on väga esinduslik **saleda villpea** leiuala, kuid probleem on see, et ta kasvab sõsarliikidega segamini. 28 pindalaobjekti ja üle 10 tuh. isendi sai loendatud. **Sookäpp** üksiktaimena, aga väga laialdasel alal (19 osapopulatsiooni ja 800 isendit üle kogu kaitseala). Sarnane liik on **ainulehine soovalk**, mis kasvab üsna eripalgelistel kasvukohtades (soostuvas metsas, tühermaadel, kuivades männikutes). **Sagristarn**, mida võib leida kõige jubedamatest soistest võsadest, aga ka siirdesoo servades, moodustades segapopulatsioon mudatarnadega. 13 kasvukohta ja hea arvukusega. **Kuningakuuskjala** populatsioon Karisto madalsoos väga tugeva kuivenduse mõjuga alal on ilmselt ohus just kuivenduse mõju jätkumise ja metsastumise tõttu. **Koralljuur** oleks võinud olla ohtralt levinud, leiti paarist uuetus kohast, aga vanas leiukohas enam ei leitud. **Virgiinia võtmeheina** üks isend soostunud metsas kraavipervel. Ta on seotud mõõduka häiringuga metsas – sihil, teel, kraavi pervel looduslikul pinnasel. Sõnajalgtaim, mille üks isend võib olla ka 30 aastat vana. Suurt populatsiooni ei osanud leida. Ohuks on kopra üleujutused. **Kahar parthein** märgades lodumetsades kahe ohtra populatsioonina, väga ilmetu ja heinalaadne, sarnane nestikule, kaharale nurmikale. **Õrna tarna** kahes lodumetsas kobeda populatsiooniga – Kirna matkaraja juures ja Tõllassaare reservaadis. **Altnurga** külas on 5 ha karulaugu populatsioon, mis polnud registreeritud.

Huvitavaid leide NIIDULT:

Niidult on leitud **niidu-kuremõõka** Kirnas Jürikälas (500 is) ja Väike-Rakke küla territooriumilt (endisel talukohal, s.h. ka väljaspool kaitseala piire). Gladiool viitab lubjarohkusele, samuti ussitatar ja tõnnike. Ohustab angervaksa kasvamine. Niidetakse liiga hilja. **Kummeli-võtmehein** Palupõhja külast niidetavalt paluniidult.

KOKKUVÕTE: 33. kaitsealust soontaimeliiki, enne oli teada 15. Kogutud 1591 punktvaatlust, 300 pindobjekti ja I kati liike 1, II katist 15 ja III katist 17 liiki. Peterna oja ümbruses peaks rohkem käima – see on raskesti ligipääsetav, aga väga huvitav kant. Kindlasti tasuks käia lodumetsades.

6. Alam-Pedja seente inventuuri tulemusest (Indrek Sell)

32 välitööpäeva on projektis üldse ette nähtud, 2 päeva on veel tegemata (reserveeritud rabasaarte jaoks, kuhu saaks külmunud pinnasega, kuid lumevabal ajal). Projekt algas möödunud sügisel ja lõpeb 2018. aasta märtsis. Vaja on teha veel seente määrangud – ka DNA analüüs. Lisaks kaitsealustele liikidele uuritakse ka looduskaitseväärtusega liike (PN liigid), põlismetsade ja VEPide ning Asko Lõhmuse suunisliigid.

Lakkvaabik, enamasti sanglepa ja sookaskede kändudel lodumetsades, vesistel kohtadel, 30. a tagasi oli olemas, SEEKORD EI LEITUD.

LEITI:

Roosa pess, põlismetsade ja VEPide indikaatorliik, kuuskede lamatüvede alakülgedel. **Lillatümak**, märgades lodumetsades kuuskede alakülgedel. **Roostetorik** kuuse lamatüvedel, kus kuuse koor on hakanud ära tulema. **Männi-vahakorgikut** mändidel, **joontaelikut** kõdunenud kuuse lamatüvede varjulises osas. **Tumepruun taelik**, liibuva viljakehaga kuuse lamatüvede all. **Roostepruun taelik** on seotud sarapuude või halli lepa lamatüvedel või okstel (Altnurga saarikus). **Kollane püsipoorik**, kuuse või haava lamatüvedel mitmeaastase viljakehaga. **Taiga peenpoorik**, vajab määramiseks laboranalüüsi ja on väheste leiukohtadega. Vold-tardnahkis, kena kurruline; ere-tardnahkis on lammi- ja lodumetsade lamatüvede all. **Pruun nääts** kuuse kõdunenud lamatüvedel (Tõllassaares). **Örnarmik** laialehistel lamatüvedel (Altnurgal). **Korallnarmik** on värske viljakehana kergesti äratuntav, kuid viljakeha on vaid paar nädalat värske. **Hambune sistotrem** lamatüvedel, enamasti haabel, tugeva kemikaali lõhnaga – liimi või küünlalõhnaga. **Lõhetümak**, põlismetsades kuuse lamatüvel. **Roosa võrkheinik**, I kati liik Eestis ca 4-5 leiukohaga, üks neist Altnurga saarikus, mõnusa puuvilja lõhnaga, jalaka lamatüvedel või näiliselt maapinnal. **Jalaka-oganahkis** Altnurga saarikus jalakatel. **Jalaka-kõrvtarrik** Altnurgal jalaka lamatüvedelt. **Haavanääts**, III kati looduskaitsealune liik haavikutes (Eestis kirjeldatud liik) haavataeliku viljakehade peal. **Poropoorik** – uus liik Alam-Pedjale ja viies leiukoht Eestis! ja I kaitsekatis, sookailu lõhnaga värske viljakehana.

Kokkuvõttes on uuring veel pooleli ja on veel määramata materjali, kuid tegemist on liigirikka alaga, kus on mitmeid haruldasi ja ohustatud liike. Üks väheseid Eestis hästi uuritud aladest, eriti väärtuslikud on Võiviku, Tõllassaare reservaadid, Altnurga metsa ja lammimetsad.

Pille Tammur: Soovitav Naela tammikusse minna

Indrek Sell: Kunagi on tõesti Naela tammikus süsi-lodupoorikut leitud, aga seekord nii huvitavat leidu ei olnud, kuigi osad liigid veel määramata.

Avo Rosenvald: Vana tammik Vainu kinnistul tasuks ka külastada.

Indrek Sell on seal käinud, aga ei leidnud paraku midagi huvipakkuvat.

7. Luhtade hooldamisega seotud probleemidest (Viljar Ilves)

Alam-Pedja KKK tuleb kohe kiiresti avada ja panna kõik osapooles laua taha arutama, kuidas niitusid saaks ja peaks hooldama. Hooldajad soovivad, et kõik hooldusega seotud osapooled tuleks ühe laua taha kokku – RMK, KeA, KeM, PõM, KIK ja hooldajad.

Seis on selline, et rotid lahkuvad uppuvalt laevalt – vesi on olnud pidevalt kõrge ja hooldajatel hakkab mõistus otsa saama, kuidas ala nii hooldada, et kõik osapooled oleks rahul. LKÜ Kotkal hakkab tahe hooldusega tegeleda otsa saama. Loomaprojekti kohustus on 5-aastane ja 3 aastat on vaja veel vastu pidada, aga pärast seda pole enam kindel. Vaatamata halbadele ilmaoludele ja ilmatedetele suudeti õnneks sel aastal teha ka loomasööta. Loomad elavad üldiselt hästi, sel aasta olid nad Pedja jõe ääres. Eelmisel aastal olid Ihamakingul uppumas. Esimene vasikas murti Alam-Pedja väikeses karjas maha, suurest karjast ei ole murdmist teada.

Viimastel aastatel ei ole uusi tegijaid lisandunud ja vanad on juba väsinud. Sellisel kujul ei ole tegevus jätkusuutlik. Pihlap on loomade arvu juba 1/3 võrra vähendanud. Kõigil hooldajatel on plaanis üles öelda väga keerulised alad, sest ei taheta RMK-le renti maksta, kui ei suudeta hooldada. 2/3 Alam-Pedja luhtadest on probleemsed. Elva-Ilmatsalu luht ja Aiu-tagune on probleemsed. See on kokku ca 600 ha, mis moodustab ca 1200 hektarist poole. Kokkuvõttes enam ei hooldatagi. Lõpuks jääb Alam-Pedjale vaid 200 ha kõva mineraalse pinnaga hooldatavat hektarit, mis on samuti reljeefsed sopistunud jne. Kõik see vajab kiiret läbirääkimist ja lahenduse leidmist.

OTSUS: Jaanuaris kutsub KeA Lõuna regioon kõik osapooled laua taha kokku. Kaili peab selle teemaks võtma 12. detsembril LK-valdkonna kokkusaamisel, et saada KeA kõigepealt laua taha seisukohti kujundama, et siis suurema ümarlaua taha istuda.

ETTEPANEK: RMK peaks rendile antavate maade pakkumise juures olema info, kas ja kuidas sinna juurde pääseb ning kas RMK neile ise juurde pääseb. Eramaaomanikud ei pruugi alati hooldajaid läbi lasta.

Hooldajad tahavad varem niitma hakata, vähemalt osaliselt, kuna kogutakse loomasööta. Loomad on heina kasutamise terviklahendus ja nende vajadustega peaks arvestama. Mahekonverentsil EMÜs räägiti, et mõistlik oleks niita varem, aga kõrgemalt (ornitoloogide ettepanek), 15-20 cm, mis säästaks linnupesasid. Angervaks ja nõges vajavad samuti varasemat niitmist. Lindudel on sageli ka teine kurn suve teises pooles, sellega saavad linnud tegelda PEALE esimest niitmist.

Meeli Mesipuu: Angervaks vajaks alguses võib-olla isegi kaks korda aastas niitmist, et temast vabaneda. Niisketel niitudel võiks vabalt kõrgemalt niita. Ja botaanilises mõttes võiks luhtasid ka hekseldada – need on liigivaesed ja sama taimestik jääks kasvama ka peale hekseldamist.

Luhaaladel ei tegeleta majandustegevusega, isegi siis mitte, kui tehakse loomasööta. Tsükel tuleks sulgeda ja leida kompromiss-lahendus. Seni ei ole heinale leitud head rakendust ja vaid purustamine on hetkel mingit tulemust andev tegevus. Tuleks mõelda intervallide peale, millega hooldamine ja mida materjaliga teha. Selle aasta vaatlused on näidanud, et linnud eelistavad purustatud heinaga alasid nii koristatud heinaga kui lamandunud heinaga aladele.

Nii Organics kui Kotkas on kogenud, et KIK on võtnud kaitseala valitsemise üle ja otsustab, kuidas kaitsealasid valitseda. KIKist peab taotlema loomade üleviimist ühelt luhalt teisele, KIK laseb hinnata, kas niidud on nõuetekohaselt hooldatud jne. See ei tohiks nii olla.

8. Laeva-Palupõhja tee kvaliteediga seotud protsessidest (Kaili, lisa 2)

- Miks KIK ei tellinud ekspertiisi teekattele, kui telliti ekspertiis luha hoolduse kvaliteedile?
- RMK viimase vastusega (lisa 3) ei olda rahul ja kohalikud plaanivad hagi sisse anda, et välja selgitada, kas RMK peab kokkuleppeid eraomanikega pidama. Ekspertiisi kohalikud ei plaani tellida, vaid eeldavad, et kohus suudab ka olemasolevate materjalide (dokumentide) alusel

otsustada, et tee ei vasta projektile. Kui kohtul jääb kahtlusi, siis võib kohus ise lasta ekspertiisi tellida.

- Teeomanikud on kaalunud ka teede sulgemise võimalust, kuid peavad seda rohkem närve kulutavaks kui otse kohtusse pöördumisse.
- **Koostöökogu võimalused on ammendunud ja kohalikud plaanivad nüüd ise oma õiguste kaitseks kohtusse edasi minema.**

9. Jooksvad küsimused

- Leevi Krumm uurib kiiresti RMK-st, kas oleks võimalik erakorralise tööna vaate säilitamiseks Palupõhja suuri remmelgaid kopra eest võrguga kaitsta;
- Laashoone tee on hetkel parandamisel (RMK tegi uue lähteülesande), sest ilmnesis erinevused projekteeritu ja teostatu vahel (vee äravool on mahasõitudega takistatud, heina ladustamise plats jäi rajamata); on palju nüansse, mis vajaks parandamist – koolmekohad, teekoridori laius, mahasõidud. Probleemidega tegeletakse.

KOOSTÖÖKOGU ETEEPANEKUD JA OTSUSED:

1. **Kõik koostöökogul esitletud materjalid tehakse KOKOle kättesaadavaks Alam-Pedja looduskaitseala kodulehe vahendusel.**
2. **Kirna rajale tuleks viitasid paigaldama hakata, kuna inimesed eksivad rajalt.**
3. **Koostöökogu palub jätkata haavapostide kasutamist Alam-Pedjal stiili hoidmiseks.**
4. **Käimlaid ei tohiks Selli-Sillaotsalt remondi ajaks ära viia, sest inimesed ikka külastavad rada, kui nad on kohale sõitnud, ja leiavad ebasobiva koha oma murede lahendamiseks.**
5. **Selli-Sillaotsa raja sulgemise silt on pisike ja peene kirjaga ning tuleks asendada suurema sildiga.**
6. **Kaitsealad.ee lehel Alam-Pedja külastaja meelespea juures peaks olema link kaardile, kus on maksimaalselt kajastatud ka piirangud.**
7. **Kaitsealad.ee mobiilirakenduses infomaterjale hästi ei leia, panna need 'Külastajate' alla.**
8. **Panna meediasse üleskutse kõigile Alam-Pedja piirkonnas liikujatele anda Keskkonnaameti Lõuna regioonile teada kauni kuldkinga hiljutistest või vanematest leidudest.**
9. **Kaili Viilma peab niitude majandamise teemaks võtma 12. detsembril LK-valdkonna kokkusaamisel, et saada KeA kõigepealt laua taha seisukohta kujundama, et siis jaanuaris kõiki osapooli hõlmava suurema ümarlaua taha istuda.**
10. **RMK-l peaks rendile antavate maade pakkumise juures olema info, kas ja kuidas sinna juurde pääseb ning kas RMK neile ise juurde pääseb.**
11. **Koostöökogu võimalused Laeva-Palupõhja teele lahendust leida on ammendunud ja kohalikud elanikud ja maaomanikud pöörduvad oma õiguste kaitseks kohtusse.**
12. **Leevi Krumm uurib kiiresti RMK-st, kas oleks võimalik erakorralise tööna vaate säilitamiseks Palupõhja suuri remmelgaid kopra eest võrguga kaitsta.**

Lisa 1. Osalejate nimekiri

KESKKONNAAMET

Alam-Pedja koostöökogu koosolek

Toimumise aeg: reede 1. detsember 2017 kella 15-st

Toimumise koht: Keskkonnaameti Tartu kontori II k saal

KIK projekt nr 13393 „Keskkonnaameti infopäevad siht- ja huvirühmadele 2017/2018 aastal“

Rahastajad: SA Keskkonnainvesteeringute Keskus, Keskkonnaamet

Korraldaja: Keskkonnaamet

Osalejate nimekiri

	Nimi	Asutus/maaomanik	E-posti aadress	Allkiri
1.	Katriin Kaldus	Keruusumariit	katriin.kaldus@keskkonnaamet.ee	
2.	Piret Valge	Keskkonnaamet	piret.valge@keskkonnaamet.ee	P. Valge
3.	Elo Rauspel	Keskkonnaamet	elo.rauspel@keskkonnaamet.ee	
4.	Tarmo Niitla	Keskkonnaamet	tarmo.niitla@keskkonnaamet.ee	
5.	MARJA OVI	Keskkonnaamet	marja.ovil@keskkonnaamet.ee	
6.	ARVI POUDEAS	Kohaliku elaniku	arvipoudeas@hotmail.com	
7.	Raimond Pihlap	Organic Seeds OÜ	pihlap@gmail.com	
8.	Viljar Luts	Kohalik	VILJAR@EHW.EE	
9.	Evo Rosenwald	Mari Rosenwald & Põhjad	rosenwald_evo@gmail.com	
10.	Ede Sköldre	Puhja Vallavalitsus	ede@puhja.ee	
11.	JAAK VOLMER	Metsa talu, Pärnu maakond	jaak.volmer@eis.ee	
12.	Meeli Meripuu	Pärnukoaluste Kaitse Liit	meeli.meripuu@gmail.com	

KESKKONNAAMET

	Nimi	Asutus/maaomanik	E-posti aadress	Allkiri
13.	Pille Tamme	Kikako, Palupõlve	pilletam@gmail.com	
14.	Maarja Annule	Keskkonnaamet	maarja.annule@keskkonnaamet.ee	
15.	Keiu Põderat	Keskkonnainspetsioon	keiu.poderat@eki.ee	
16.	Leeni Krumm	RMK Looduskaitseosakond	leen.krumm@rmk.ee	
17.	Jüri-Ott Salm	ELF	jott@elfond.ee	
18.	Indrek Sell	MTÜ Ruuseen	indrek.sell@indrek.sell.ee	
19.	Kaili Viilma	Keskkonnaamet	kaili.viilma@keskkonnaamet.ee	
20.				
21.				
22.				
23.				
24.				
25.				
26.				
27.				
28.				
29.				
30.				

Lisa 2. Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimise kronoloogia

Aeg	Tegevus
11.12.2009	Laeva vallavalituses toimub RMK, Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni, Laeva Vallavalitsuse ja LKÜ Kotkas esindajate koosolek Laeva- Palupõhja tee rekonstrueerimise võimaluste arutamiseks;
27.01.2010	KeA esitas toetuskirja LKÜ Kotkas poolt kohalike elanike nimel esitatud pöördumisele RMK-le, et Laeva-Palupõhja tee rekonstrueeritaks kogu ulatuses, mitte vaid RMK-le kuuluvas osas. Samasisulise pöördumise esitas RMK-le ka Laeva Vallavalitus.
07.07.2010	RMK vastab Alam-Pedja tee- ja maaomaniku 04.06.2010 esitatud järelepärimisele, et tee rekonstrueerimisega seoses sõlmitakse maaomanikega notariaalsed tee kasutusõiguse lepingud ja kõigi teega seotud maaomanikega (s.h. piirinaabrid) teeprojekt kooskõlastatakse.
27.08.2010	KeA kooskõlastab Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimise lähteülesande (saadetud 10.07.2017) ja seab omapoolsed tingimused kaitseala loodusväärtuste kaitse tagamiseks
23.03.2011	KeA kiidab koos märkustega heaks töö nr 11872 „Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimise projekt“ ja töö nr 11872/1 „Maaparandussüsteemi teenindava Laeva metskonna ringtee rekonstrueerimise projekt“. Projektiga nähakse ette tee katmine 15 cm paksuselt purustatud kruusaga, fraktsiooniga 0-32 mm.
09.05.2011	KeA annab nõusoleku Laeva-Palupõhja tee ehitusloa väljastamiseks eelnevalt heaks kiidetud projekti alusel, kuhu on KeA märkuste alusel muudatused sisse viidud
01.07.2011 kuni 31.12.2012	SA KIK vahendusel rahastatava projekti "Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimine Alam-Pedja looduskaitsealal" (ERF projekti nr 2.2.0601.11-0040) elluviimine 10,63 km pikkusel teelõigul.
02.10.2012	RMK, töö teostaja HANSO MK OÜ ja järelevalve teevad kokkuleppe purustatud kruusast teekatte täiendamiseks fr. 16-32 killustikuga ca 15% ulatuses, et tee kattekihti tugevdada.
04.10.2012 kuni 27.10.2012	Ehituspäevikute alusel veeti ja paigaldati kuni teeltööde lõpuni vaid killustikku, kogumahu üle 9 tuhande tonni, sealjuures ka varem purustatud kruusaga kaetud teosadele. Teekatte pealne kiht on tervikuna killustik fr. 16-32 mm, mitte projekti kohaselt ette nähtud 15 cm paksune kiht 10-15% savisisaldusega purustatud kruus fr. 0-30 mm või kuni 15% ulatuses segus killustikuga fr. 16-32 mm nagu kokku lepitud 02.10.2012 protokollis.
17.10.2012	SA KIKi poolt viiakse läbi projekti elluviimise kontroll, mille tulemusena leiti, et tee vastab projekti taotluses seatud eesmärkidele, on hästi liigeldav ning tagab juurdepääsu kaitseala loodusväärtustele
16.11.2012	Tee rekonstrueerimise töö võetakse vastu ja loetakse nõuetekohaseks
19.02.2013	Kaitseala külastaja Silvia Virro pöördub KeA vahendusel RMK poole seoses rekonstrueeritud tee liiklusohutusega, mida kogeti kaitseala külastades
07.03.2013	RMK looduskaitse peaspetsialisti vastus Silvia Virro 19.02.2013 pöördumisele, milles selgitatakse tee eesmarke ja tehnilisi üksikasju ning lubatakse tegeleda liiklusohutuse probleemidele lahenduse otsimisega.
29.04.2013	RMK käskkirjaga moodustatakse ekspertkomisjon, et selgitada rekonstrueeritud Laeva-Palupõhja tee kahjustustega seotud asjaolusid, analüüsida tee projekti ja tööde teostamist ning tuvastada võimaliku projekteerimisvea olemasolu hindamiseks projekti kohasust.

05.07.2013	Esitatakse RMK poolt kokku kutsustud komisjoni arvamus Laeva-Palupõhja tee kahjustuste põhjuste kohta, milles kirjeldatakse tee projekteerimise vigu ning kruusa ja killustiku kihtide erinevusi kõnealusel teel. Antakse soovitusel tee remondiks.
01.06.2016	Alam-Pedja looduskaitseala kinnistuomanikud pöördusid e-kirja teel RMK poole palvega lahendada 2012. aastal Laeva-Palupõhja metsatee rekonstrueerimise tulemusena tee kvaliteediga tekkinud ja jätkuvad probleemid. Samas pöördumises tehti ka ettepanekud tee kvaliteedi parandamiseks.
08.06.2016	RMK vastuses 01.06.2016 pöördumisele kinnitati, et metsatee on ehitatud projekti kohaselt ja projektis ettenähtud materjalidega ning et kasutatud teekatte materjal kvalifitseerub purustatud kruusaks, fraktsiooni suurusega kuni 32 mm.
09.06.2016	Viljar Ilvese pöördumine Maanteeameti poole, et täpsustada paekillustiku ja purustatud kruusa erinevusi
09.06.2016	Maanteeameti Teede arengu osakonna spetsialist Janek Hendrikson vastab 09.06.2016 järelpärimisele, et fraktsioneeritud paekivikillustik ei saa olla võrdväärne materjal purustatud kruusaga.
14.10.2016	Alam-Pedja KOKO koosolekul otsustati teha Laeva-Palupõhja tee kvaliteediga seotud jätkuvate probleemide lahendamiseks uus pöördumine RMK juhatuse poole
04.11.2016	Alam-Pedja KOKO esimene pöördumine RMK juhatuse poole tee korrastamiseks ning probleemide lahendamiseks erinevaid osapooli kaasava ühiskomisjoni moodustamiseks
21.11.2016	RMK juhatuse liige Tiit Timberg vastas 04.11.2016 pöördumisele e-kirjaga, et RMK esindaja ühisnõupidamisel on metsaparandustalituse juhataja Margus Reimann.
02.12.2016	RMK ja Alam-Pedja koostöökogu liikmete esimene kokkusaamine objektil, kus tee parandamise osas kokkuleppele ei jõuta. Osapooled jäid varasemale seisukohale – RMK loeb teed projektikohaseks ning KOKO liikmed projektist erinevaks.
19.12.2016	Alam-Pedja KOKO teine pöördumine RMK juhatuse poole tee korrastamiseks ning probleemide lahendamiseks; esitati kokkuvõtte oma väidete tõestuseks - ehituspäevikud killustiku tegelike koguste ja pealevedamise aja kohta ning nimekiri teomanikest ja puudutatud isikutest (piirinaabritest), kellega projekti muudatusi ei kooskõlastatud
10.04.2017	RMK ja Alam-Pedja koostöökogu liikmete teine kokkusaamine objektil, kus tee parandamise osas taas kokkuleppele ei jõuta, kuid RMK lubas keskenduma tee hooldusele viisil, mis tagaks tee sõidetavuse ja KOKO jäi äraootavale positsioonile, et jälgida, kuidas lubatud teehooldus tee kvaliteedile mõjub
12.05.2017	Alam-Pedja KOKO koosoleku otsus pöörduda tee projekteerija AS Maa ja Vesi poole hinnangu saamiseks, kas tee kattmaterjal vastab projekteeritule.
02.06.2017	Alam-Pedja koostöökogu esimene pöördumine AS Maa ja Vesi poole kirjaliku seisukoha saamiseks, kas Laeva-Palupõhja tee kattmaterjal vastab projekteeritule. Kirjale lisati 12.05.2017 teekattest tehtud fotod ja eraldi failina ehituspäevikute koopiad viimastest ehitusnädalatest.
13.06.2017	Tee projekteerija AS Maa ja Vesi seisukoht tee vastavuse kohta projektile, et ligilähedaselt võrdub kahel viimasel nädalal teele veetud killustiku kogus 9000 tonni nende poolt geokärgede täitmiseks kavandatud killustiku kogusega kogu tee ehituseks.
10.07.2017	SA KIKi poolt viidi läbi projekti vara säilitamise kohustuse täitmise kontrollimiseks järelkontroll, mille tulemusena leiti, et tee vastab projekti

	taotluses seatud eesmärkidele, on hästi liigeldav ning tagab juurdepääsu kaitseala loodusväärtustele
27.07.2017	Alam-Pedja koostöökogu teine ja täpsustatud pöördumine AS Maa ja Vesi poole kirjaliku seisukoha saamiseks, kas Laeva-Palupõhja tee kattematerjal vastab projekteeritule. Kirjale lisati andmed <u>kogu</u> projekti vältel teele veetud killustiku koguste kohta ning paluti ehituspäevikutega võrdlemiseks välja tuua, milline oleks pidanud projekti kohaselt olema teele veetava purustatud kruusa kogus tonnides, et seda ehituspäevikutega võrrelda. VASTUSETA.
Sept. 2017	Ülo Vanambi pöördumine RMKs Aigar Kallase poole seoses pretensioonidega Laeva-Palupõhja tee kvaliteedil osas ning temale kuuluva eratee rekonstrueerimisele peale kooskõlastust muudetud projekti alusel. VASTUSETA.
20.09.2017	Robert Oetjeni pöördumine SA KIKi poole seoses Laeva-Palupõhja tee olukorraga, et juhtida tähelepanu Euroopa rahastuse ebaõigele kasutamisele
Sept. 2017	Tee lepinguline hooldaja teavitas RMK-d peale viimast hõõveldamist kirjalikult, et teed ei saa hooldada, kuna geokärg on väljas. VASTUSETA.
27.09.2017	Viljar Ilvese pöördumine RMKs Aigar Kallase ja Tiit Timbergi poole (koopia Toomas Haas), et juhtida veel kord tähelepanu Laeva-Palupõhja teega seotud probleemidele ning ebakõladele rahastuse kasutamisel. VASTUSETA.
04.10.2017	Alam-Pedja KOKO pöördumine KeMi välisfinantseerimise osakonna poole palvega osaleda 13.10.2017 KOKO koosolekul, et saada nende hinnangut ERDF vahendite kasutamise sihotstarbelisuse kohta
04.10.2017	Välisfinantseerimise osakonna juhataja kahe e-kirjaga saadetud vastus KOKO 04.10.2017 pöördumisele ja seisukoht, et välisfinantseeringut on kasutatud sihotstarbeliselt ning tee seisukorrale ei ole pretensioone.
10.10.2017	Viljar Ilvese pöördumine Rahandusministeeriumi, SA KIK, RMK juhatuse, Keskkonnaameti ja Keskkonnaministeeriumi poole, milles viidatakse teega seotud kõigile varem käsitletud probleemidele ning vastuoludele ja rõhutatakse valmidust peale KOKO erakorralist koosolekul lahendusteta jäämist järgmisi samme astuda. VASTUSETA.
10.10.2017	SA KIKi vastus Robert Oetjeni 20.09.2017 järelepärimisele. Vastuses kinnitas SA KIK, et Laeva-Palupõhja tee vastab rahastamise tingimustele ja projektis seatud eesmärgid ja projekti eesmärgi saavutamiseks vajaliku vara säilimise nõuded on täidetud ning toetuse saajale etteheiteid tee seiskorra ja sihipärase kasutamise kohta ei ole.
13.10.2017	Alam-Pedja KOKO erakorraline koosolek edasiste tegutsemisalternatiivide kokkuleppimiseks, et leida probleemile lahendus. Otsustati teha RMK-le veel viimane pöördumine probleemi lahendamise ettepanekutega.
21.10.2017	Alam-Pedja KOKO kolmas pöördumine RMK juhatuse poole tee korrastamiseks ning probleemide lahendamiseks.
22.11.2017	Alam-Pedja KOKO meeldetuletus RMK juhatusele, et 21.10.2017 pöördumisele on seni vastamata
24.11.2017	RMK juhatuse liikme Kristjan Tõnissoni vastus Alam-Pedja KOKO pöördumisele (manuses), milles lubatakse 1) jätkata tee hõõveldamisega sobivaimal ajal kaks korda aastas, 2) hinnata 2018. a. kevadel teekatte olukorda ja vajadusel uuendada tee kulumiskihti, 3) testida tolmutõrje tulemuslikkust 2018. aastal ning selle sobivuse korral jätkata edaspidi tolmutõrjega.
01.12.2017	Koostöökogu liikmed sedastasid korralisel koosolekul, et koostöökogul pole rohkem enam võimalusi tee kvaliteedi probleemide lahendamise panustada, vaid kohalikud maa- ja teomanikud pöörduvad oma õiguste kaitseks kohtusse.

Lisa 3. RMK vastus AlamPedja KOKO pöördumisele

Riigimetsa Majandamise Keskus

Toompuiestee 24
10149 Tallinn

Tel 676 7500

Faks 676 7510

rmk@rmk.ee

Registrikood 70004459

www.rmk.ee

Kaili Viilma
Alam-Pedja looduskaitseala koostöökogu
kaili.viilma@keskkonnaamet.ee

Teie 21.10.2017

Meie 24.11.2017 nr 1-7/1738

Laeva-Palupõhja tee

Austatud proua Viilma

RMK kavandab Laeva-Palupõhja tee hea seisundi säilitamiseks järgmiseid tegevusi:

Tee hooldamine:

RMK hõõveldab teed kaks korda aastas, seda tehakse kevadel peale teede sulamist ning sügisel enne külmade saabumist. Tee hõõveldamine toimub ka edaspidi ning valime selleks optimaalse niiskussisaldusega perioodi.

Tee kulumiskihi uuendamine:

RMK uuendab ning rekonstrueerib metsateid vastavalt nende seisundile ning valib tööde teostamiseks ilmastikuliselt sobivaima aja. Järgmisel kevadel hindame tee kulumiskihi seisundit ning vajadusel viime läbi selle uuendamise.

Tolmutõrje:

Laeva-Palupõhja tee kriitilistes lõikudes teostame 2018. a tolmutõrje, et hinnata soolatamise tõhusust. Kui soolatamine meetodina toimib, siis teeme seda ka edaspidi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristjan Tõnisson
juhatuse liige
